

Қишлоқ хўжалиги кооперативларининг (ширкат хўжаликларининг) таркибидан чиқиб ва мустақил фермер хўжалиги юритиш истагида бўлган аъзолари кооператив (ширкат) уставига биноан ўзларига тегишли мулк пай қийматини ҳамда даромаддан (фойдаладан) миқдори кооператив (ширкат) аъзосининг мунозират ва шартнома шартлари билан аниқланадиган улushi олишга ҳаққидир. Мазкур шахслар фермер хўжалиги юритиш учун қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат) хўжалиги умумий мажлисининг қарорига биноан шу кооператив (ширкат) ерлари таркибидан ушбу Қонуннинг 10-моддасида белгилаб берилган тартибда узоқ муддатли ижарага ер участкаси олиш ҳуқуқига эга. Бунда ер участкасини узоқ муддатли ижарага ажратиб қишлоқ хўжалиги кооперативини (ширкат хўжалигини) унинг фаолият кўрсатиши учун зарур ер ресурслари ва асосий ишлаб чиқариш фондларидан махрум этиб қўймаслиги лозим.

Қишлоқ хўжалиги кооперативининг (ширкат хўжалигининг) собиқ аъзоси томонидан ташкил этилган фермер хўжалигини рўйхатдан ўтказиб ушбу Қонуннинг 7-моддасида белгилаб қўйилган тартибда амалга оширилади. "ФЕРМЕР ХўЖАЛИГИ ТўҒРИСИДА"ГИ ҚОНУН, 11-МОДДА.

ЕЛКАДАГИ ЮК
у лоқайдлик туғайли
вужудга келади

**ВАСИЯТ
ВА ВАФО**

**ОДАМЛАР
НЕГА
ИШТОЯТ
ЎЗАДИ?**

**ЖАЗО
ТУШУНЧАСИ**

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛҲА ВАЗИРЛИГИНИНГ ХҲҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

№ 9

(365)

2004 йил

2 март

сешанба

Istiqlool va imkoniyat

ЖАМИЯТИМИЗ МАҚСАДИ

ШАХС ХҲҚУҚЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШДАН ИБОРАТ

Мамлакатимизда барча соҳаларда бўлгани каби суд-ҳуқуқ тизимида ҳам ислохотлар босқичма-босқич тажрибвий тарзда амалга оширилмоқда. Бу борада 2000 йилда қабул қилинган «Жамиятимизнинг сиёсий, иқтисодий ва маънавий соҳаларида амалга оширилаётган ислохотлар жараёнини эркинлаштириш ва чуқурлаштириш» Дастури ўзига хос асос бўлиб хизмат қилмоқда. Ушбу дастур асосида «Судлар тўғрисида»ги Қонуннинг янги тахририда қабул қилиниши мўҳим аҳамият касб этди.

Шунингдек, дастур асосида суд-ҳуқуқ тизимининг барча соҳаларини эркинлаштириш жараёни бошланган бўлиб, янги тахриридаги «Судлар тўғрисида»ги қонунга мувофиқ умумий юрисдикция судлари иختисослаштирилди. Аникроқ айтганда, 2001 йилдан вилоятлар, уларга тенгшайтирилган судлар, туман, шаҳар судлари, жиноят ва фуқаролик ишларини юритувчи алоҳида-алоҳида судларга ажратилди. Бундан ташқари суд идораларига кадрларни танлаш ва тайинлаш масъулияти жамоатчилик асосида фаолият кўрсатуви Ўзбекистон Республикаси Президентини ҳузуриндаги судьяларни танлаш ва лавозимларига тавсия этиш бўйича олий малака комиссиясига юклатилди. Бу демократик ҳуқуқий давлат ва очиқ фуқаролик жамияти сари ташланган қадамлардир.

Очиқ жамият назариясига биноан жамиятда бирорта мақсад ёки манфаат амалда шахс эрки, ҳуқуқи ва манфаатларидан устун қўйилмаслиги лозим. Бу эса жамиятда улуғвудуқ равишда демократик ислохотлар амалга оширилиши зарурлигини таъқозо этди. Мамлакатимизда ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида ўтказилган ислохотлар, жумладан, суд-ҳуқуқ тизимида амалга оширилаётган ислохотлар ҳоқимиятини рационал идора этиш мумкинлигини амалда исботлаши ва жамиятдаги демократик институтлар давлат фаолиятини назорат қилишга қодир эканини кўрсатмоқда. Иختисослашган судларда апелляция инстанциясининг жорий этилиши, суд қарорларининг ижро департаменти томонидан амалга оширилиши аса шундай ислохотлар самарасидир.

Мустақиллик йилларида мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимида ислохотлар босқичма-босқич амалга оширилди. 1991 йилдан 2000 йилгача бўлган даврда мамлакатимизда Асосий қонун — Конституция билан «Прокуратура тўғрисида»ги (1992), «Судлар тўғрисида»ги Қонун (1993), «Хаво тўғрисида»ги кодекс (1993), «Хўжалик-процессуал» (1993), «Жиноят кодекси» (1994), «Жиноят-процессуал кодекси» (1994), «Маъмурий жабобгарлик тўғрисидаги кодекс»

силжашлар юз бера бошладилар. Бу эса жамият ва давлат қурилишида тоталитар тузумдан қолган асоратлар, жумладан, арзимас жинойий қилмиш учун қаттиқ жазо қўллаш, жавобгарлигининг муқаррарлигини қўриқиб олишга қатъий риоя этиш, қўллаб жиноятлар учун ўлим жазонинг тайинлиниши, бўлар-бўлмас ишлар бўйича нафақат айбдор, балки бутун бир оила ёки қариндош-уруғларига тегишли мол-мулкларни мусодара қилиш каби нотўғри амалиётга чек қўйиб заруратини юзага келтирди.

Таъқидлаш жоизки, Жиноят-ҳуқуқ фани нуктаи-назаридан қараганда, Жиноят кодексининг махсус қисмидаги ҳар бир моддада баён этилган жиноятлар ижтимоий-ҳаффилик даражасининг юқори ёки камлигига қараб тоифаларга бўлинди. Жиноятларни тоифалардаги асосий мезон эса ҳар бир модда санкциясидаги жазо тури, яъни оғир ёки ёнгиликка қараб баҳоланади.

Маълумки, Жиноят кодексида асосий жинойий жазоларнинг саққизта тури енгилдан оғиргача қараб тизимлаштирилган ҳолда баён этилган. Жумладан, энг енгил жинойий жазо жарима, кейингилари муайян ҳуқуқдан махрум қилиш, ахлоқ тузатиш ва ҳақозолар бўлса, энг оғир озодлиқдан махрум қилиш ҳисобланади. Жиноят кодексида белгиланган тартиб-таомилга асосланиб, қонун чиқаруви идора жиноят турларини санкциясидаги жазо турларига қараб тоифаларга барча жиноятларни тўрт гуруҳга бўлган. Шу ўринда ўлим жазоси фақат айби оғирлаштирувчи ҳолатларда қасддан одам ўлдириш ва терроризм жиноятига нисбатан қўлланишини таъқидлаб ўтиш зарур. Амалиёт таҳлили ЖКнинг махсус қисмидаги жамият жиноятларининг турдан ун қисми, яъни 74 фойизини биринчи ва иккинчи гуруҳдаги жиноятлар ташкил этиди, фақат 26 фойиз оғир ёки ўта оғир жиноятлардир.

Бу эса жинойий жазоларни либераллаштириш натижасида жиноятларнинг қайта тоифаланishi биринчи икки гуруҳга мансуб жиноятлар сонининг орттишига, айрим оғир турдаги жиноятларнинг ижтимоий ҳаффилиги даражасида бироз пасайиши йўли билан ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноятларни қўлайтириш, муқобил жазо турларини белгилаш, бундай жиноятчиларга жазо тайинлашга судларга дастлаб энг енгил жазо турини қўллашнинг мўҳкама қилиш имконияти яратилди.

(Давоми учинчи бетда)

Qonun dastagi

МАВСУМ АРАФАСИДАГИ ТАҚДИМНОМА

Йил айланба, яна баҳор бошланди. Қунлар илган сари теварак-атрофдаги дов-дарактлар аста-секин гулга кирмоқда. Қисқаси, табиат, борлиқ уйғонмоқда.

Хўш деҳқон-чи, деҳқон? У янги баҳор, янги меҳнат мавсумини қандай қарши олаёти?

Албатта, деҳқон қилиш-ёкин тиним билмайди. Янги кеч қуддаёқ барча экин майдонларини сифатли шудорлаб қўяди. Қиш бўйи далага маҳаллий ўғит ташлайди. Ариқ-зоуварларни тозалайди.

Кези келганда яна шунга айтиш керакки, пахта, бўғдой ёки бошқа экинлардан юқори ҳосил олиш биргина деҳқоннинг ўзига бовлиқ эмас. Бунга меҳнат ва мазкур экиннинг асосий техника ва механизмлар ёрдамида амалга оширилади. Шундай экан, мавзуд техника ва механизмларга, табиийки, ёнгилари сарflanади. Шу мезонда янги мавсум олдидан Фарғона вилояти адили жабобгар маси бир йўла икки нуфузли ташкилотга тақдимнома киритди. Улардан бири Фарғона нефть базаси унитар қорхонаси раҳбари М.Муминов номига, иккинчиси эса Қўқон нефть базаси унитар қорхонаси раҳбари Б.Хусанжонов номига шу йилнинг 17 феврал қуни юборилди.

Хўш, мазкур икки тақдимноманинг мазмун-моҳияти нималардан иборат? Ҳндан қўзланган мақсад нима?

Маълумки, Вазирали Махаммасининг 2003 йил 4 сентябрдаги «Қишлоқ хўжалиги ишларини қўриқиб олиш шартномавий муносабатларини тақомиллаштириш ва мажбурийлик раҳбарлигини унча томонларнинг жавобгарлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори билан тасдиқланган Низомга қўра, қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчининг бевосита қўйилган жойидagi тайёрлов ва хизмат кўрсатиш ташиқлотлари агротехника чора-тадбирларини амалга оширишдан бир ой олдун шартнома тузиш учун хўжаликка ўзининг ваколатли вакиллари юқориши керак. Хўжалик эса шартнома лойиҳасини тайёрлов ёки хизмат кўрсатиш ташиқлотли вакилидан олгандан сўнг етти кун мобайнида уни қўриб қилиши ва эътирозлар бўлмаган тақдирда лойиҳани имзослаши лозим. Шундан сўнг уни тайёрловчи қайтартириш ҳамда шартнома имзоланган вақтдан бошлаб ун қун мобайнида тайёрлов ёки хизмат кўрсатиш ташиқлотлари томонидан туман қишлоқ ва сув хўжалиги бўлимига рўйхатдан ўтказиш учун тақдим қилиниши ҳам қонунчиликда белгилаб қўйилган.

Бундан ташқари, Низомнинг 2.19-бандида тайёрлов ва хизмат кўрсатиш ташиқлотлари хўжалиқлар билан шартномаларнинг ўз вақтида тузилиши учун жавобгар эканликлари белгиланган.

(Давоми иккинчи бетда)

Юртимизга яна баҳор ташириф буюрди. Баҳор бу — яшариш, янгиланиш ва бунёдкорлик фасли.

Faoliyat

ҚўШМА ҚОРХОНАЛАР — ҚОНУН ҲИМОЯСИДА!

Мамлакатимиз иқтисодида тўғридан-тўғри хоржий инвестицияларни жалб этиш учун янада қўлай шарт-шароитларни таъминлаш, хоржий инвестицияларни ишончли ҳуқуқий ҳимоя қилишнинг амалий механизмини барпо этиш, шу асосда мамлакатдаги инвестиция муҳитини янада яхшилаш мақсадига Вазирали Махаммасининг 2003 йил 2 майда «Тўғридан-тўғри хоржий инвестицияларни ҳуқуқий ҳимоя қилиш чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори қабул қилинди. Ушбу қарорга мувофиқ, хоржий инвестициялар иштирокидаги қорхоналарнинг ҳуқуқий ҳимояси Адлия вазирлиги ва адлия божқармаларига юклатилди. Хоржий пайтада Адлия вазирлиги тизимида «Хоржий инвесторлар ва хоржий инвестициялар иштирокидаги қорхоналарнинг ҳуқуқий ҳимоя қилиш» бўлими фаолият юритмоқда.

Мазкур бўлимлар хоржий инвесторлар ва хоржий инвестициялар иштирокидаги қорхоналарнинг ариза, тақлиф ва шикоятлари асосида қилган мурожаатлари юзасидан бузилган қонуний ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва тиклаш бўйича иш олиб боради. Бўлим ходимлари зиммасига қўйиладиган вазифалар юклатилган:

- хоржий инвесторлар ва хоржий инвестициялар иштирокидаги қорхоналарнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларининг бузилиши ҳолатларини аниқлаш ҳамда олдини олиш, бузилган ҳуқуқларини тиклаш, этказилган моддий ва маънавий зарарини ундириш, ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини қасдан бузувчи мансабдор шахсларни жавобгарликка тортиш бўйича чораларни қўриш;

- назорат ва ҳуқуқни муҳофиза қилувчи идоралар томонидан тегишли идоралар олдига айбдор шахсларни жавобгарликка, шу жумладан, жинойий жавобгарликка тортиш масаласини қўяди.

Қашқадарё вилояти адлия божқармасида ташкил этилган «Хоржий инвесторлар ва хоржий инвестициялар иштирокидаги қорхоналарнинг ҳуқуқий ҳимоя қилиш» бўлими ҳам хо-

рижий инвесторлар ва хоржий инвестициялар иштирокидаги қорхоналар ҳуқуқий ёрдам кўрсатмоқда. Яқинда ушбу бўлимга Шахрисабз шаҳрида жойлашган «Оқсарой ЛТД» Ўзбекистон-Туркия-Япония қўшма қорхонаси-дан шикоят хати келди. Хатда ёзилишича, қўшма қорхона томонидан ишлаб чиқилган товарлар юз фойиз четта экспорт қилинган бўлса-да, «Миллий банк»нинг Қарши ва Шахрисабз шаҳар бўлимлари қорхона ишчиларининг ишон оий учун 15 миллион сўм, июл оий учун 23 миллион сўм, октябрь оий учун ҳақи 22.4 миллион сўм, ноябрь оий учун 17.0 миллион сўмлик иш ҳақларини беришни лойиҳа солишган. Ушбу масала бўлим ходимлари томонидан атрофича ўрганилиб чиқилди ва қўшма қорхона фойдасига иш ҳақлари ундирилиб берилди. Шунингдек, йўл қўйилган ҳато ва камчиликларни бартароф этиш юзасидан Марказий банкнинг Қашқадарё вилояти бож қорхонасига бажарилиши мажбурий бўлган тақдимнома киритилди.

Шахрисабздаги Ўзбек-Британия қўшма қорхонаси ҳисобланган «Кумуш» очиқ акциядорлик жамияти билан Наманган шаҳрида жойлашган «Силк-Род» Ўзбек-Япония қўшма қорхонаси ўртасида ўтган йили №ТМ-6/03-сонли шартнома тузилган. Ушбу шартномага асосан қўшма қорхона наманганлик ҳамкорларга 84.610.507 сўмлик маҳсулотлар этказиб берган. Бироқ «Силк-Род» қўшма қорхонаси 36.433.420 сўмлик маҳсулот ҳақини ўз вақтида тўламаган. Шу боис вилоят адлия божқармаси Наманган вилояти

да ёзилишича, аслида назорат касса машинани «Савдо-электроника» шўъба қорхонаси лабораторияси томонидан техник текширув мутлақо юзаси ўтказилган. Чунки молиявий жарима қўллашга асос қилиб олинган экспертиза хулосасида фиксал хотирага ўзгаришти киритилган вақт ва сана кўрсатилмаган.

Шу ўринда бир нарсага аҳамият бериш лозим: «Самсунг-250 RF» назорат касса машинисини фиксал хотирасида 8 йиллик ахборот сақла-да 8 йиллик ахборот сақла-датномада «НКМ»нинг муҳри йўқлиги ҳамда фиксал хотира тамгаси бузилиб, фиксал

лумотнинг қайд этилмагани экспертизанинг юзаси ўтказилгандалолатдир. Шу боис тадбиркор М. Мирахмедова Янгийўл шаҳар ДСИ раҳбарига мурожаат этиб, ушбу хатоликни бартароф этишни сўраган.

Бироқ ушбу ҳолатни текшириб қўриш ва йўл қўйилган аниқлашувчиликни тузатиш урнига яна бир галати ҳолат рўй берган. Аникроқ айтганда, бир қатор мутасадди идораларга «Назира-Сервис» хусусий фирмаси раҳбари Назира Мирахмедова номидан тўқиб чиқарилган куйидаги мазмундаги

дун С.Тўхтаев томонидан Янгийўл шаҳар давлат солиқ инспекцияси бошлиғи О.Қодиров устидан ёзилган шикоят аризасини бекор қилиш шикоят аризасида баён этилган ишлардан меннинг жабордор фиксал хотирасида баён қилинган маълумотларнинг аниқлигини текшириш ва тақдимнома киритилди.

дан С.Тўхтаев томонидан Янгийўл шаҳар давлат солиқ инспекцияси бошлиғи О.Қодиров устидан ёзилган шикоят аризасини бекор қилиш шикоят аризасида баён қилинган маълумотларнинг аниқлигини текшириш ва тақдимнома киритилди.

қўшма қорхонаси — «Кумуш» очиқ акциядорлик жамияти ҳисобига «Силк-Род» Ўзбек-Япония қўшма қорхонаси-дан 36.433.420 сўм асосий қарзини ундириш ҳақида даъво ариза киритди.

Ўзбек-Британия қўшма қорхонаси — «Кумуш» очиқ акциядорлик жамияти «Узбек-Япония» уюшмаси ҳоқимдаги масъулияти чекланган жамият сифатида фаолият кўрсатувчи «Ипакимпекс» ташиқ савдо фирмаси билан маҳсулот этказиб бериш юзасидан 2001 йил 27 ноябрда 77-6-сонли, 2001 йил 27 ноябрда 78-6-сонли ва 2001 йил 22 декабрда 92/4-6-сонли шартномалар тузган. Маҳсулот тўлиқ этказиб берилган бўлса-да, «Ипакимпекс» ташиқ савдо фирмаси 74.859.850 сўмлик маҳсулот ҳақини тўлашни «Уну-тиб» қўйган. Шу сабабли бўлим Тошкент шаҳар хўжалик судига «Кумуш» очиқ акциядорлик жамиятига «Ипакимпекс» ташиқ савдо фирмасидан 74.859.850 сўм асосий қарзини ундириш ҳақида даъво аризаси киритди.

Хоржий вақтда бўлим томонидан вилоятда фаолият юритиб келуватган қўшма қорхоналарда доимий мониторинг ишларини олиб бориш йўлга қўйилди. Бу эса хоржий инвесторлар ва хоржий инвестиция иштирокидаги қорхоналарнинг ҳуқуқларини қабул қилишга хизмат қилмоқда.

Хулоса сифатида айтсак, мамлакатимизда қўшма қорхоналар ҳуқуқий қонун ҳимоясидадир. Бунинг учун барча шарт-шароит яратилди.

К. ОРИПОВ,
хўқуққунон

Ajab savdolar

ариза йўлланди: «Мен, «Назира-Сервис» хусусий фирмаси раҳбари Назира Мирахмедова шунга маълум қилмамкин, хусусий фирма номи-

«ФИКСАЛ ХОТИРА» АЙБДОР ЭМАС

бу қарашда ҳамма иш жойидадек туолади. Хўш, унда хусусий фирма раҳбари нимадан норози?

Бир қарашда ҳамма иш жойидадек туолади. Хўш, унда хусусий фирма раҳбари нимадан норози?

Бир қарашда ҳамма иш жойидадек туолади. Хўш, унда хусусий фирма раҳбари нимадан норози?

